

Risto Rytin puhe Suomen itsenäisyyden 25-vuotisjuhlassa Messuhallissa 6.12.1942

Meidän koko historiamme todistaa, miten välttämätöntä kansalle on, säilyäkseen kohtalokkailta harhaotteilta, nähdä yli hetken houkuttelevien virvatulien ja satunnaisten vaihteluiden selvästi asemansa ja tehtävänsä perusluonne ja toimiessaan noudattaa sen vaatimuksia. Meidän kansamme on tämän vaistomaisesti aina tajunnut ja tekee sen tänään viime vuosien kokemusten valossa tietoisemmin ja todellisuustajuisemmin kuin koskaan. Sen vuoksi meidän tiemme nykyisessäkin maailmanmyllerryksessä on täysin selvä.

Me olemme perusluonteeltamme rauhaa rakastava raivaaja- ja rakentajakansa, me viihdymme parhaiten kodeissamme ja työmme ääressä. Meillä on ollut riittävästi työtä omassa maassa, sotaiset seikkailut eivät meitä houkuttele. Tämän mukaisesti me itsenäisyytemme aikana olemme omistautuneet sisäiseen rakennustyöhön ja pyrkiin ylläpitämään ja kehittämään ystävällisiä suhteita kaikkiin kansoihin vilpittömästi haluten yhteisymmärrykseen ja ystävyyteen myöskin Neuvostoliiton kanssa. Me olemme tunnollisesti täyttäneet kansainväliset velvollisuutemme, ja mikäli meistä olisi riippunut, olisi rauha itärajallamme säilynyt.

Mutta meidän käsityksemme on, etteivät pienetkään kansat ole olemassa vain kelvatakseen suurempien naapureittensa laajentumiskohteiksi tai välirahaksi suurten keskinäisissä kaupanteoissa. Niillä on oikeus itsenäiseen elämään yhtä hyvin kuin suuremmillakin, varsinkin koska ne ovat usein historiassa edustaneet sivistyksellisiä, moraalisia ja aineellisia voimia, joiden kautta ne ovat pysyväisesti rikastuttaneet inhimillistä kulttuuria ja kehittäneet kansainvälistä yhdyselämää enemmän ja ansiokkaammin kuin monet suuret kansat.

Nykyinen maailmansota on Euroopan keskikokoisille ja pienille valtioille ollut tuhoisampi kuin ensimmäinen maailmansota oli. Silloin onnistui useiden eurooppalaisten valtioiden säilyttää puolueettomuutensa. Nyt se on onnistunut vain harvoille. Ensimmäisen maailmansodan yhteydessä syntyneitä uusista valtioista on Suomi tätä nykyä ainoa, joka on säilynyt. Kaikki muut ovat tuhoutuneet. Mitä tärkeämpi jonkin pienen maan asema strategisesti on ollut, sitä suurempaan vaaraan se tämän sodan aikana on joutunut, ja jos tällainen maa on laiminlyönyt puolustuksensa tehokkuuden, sitä varmemmin se, joka on joutunut ensimmäiseksi ehtivän suurvallan valtaamaksi tai taistelutantereeksi suurvaltojen sodassa.

Nämä kokemukset osoittavat, että jokainen kansa ensi sijassa voi luottaa vain itseensä, omiin voimiinsa ja omiin ponnistuksiinsa. Sen tähden kansan, joka tahtoo itsenäisyytensä säilyttää, täytyy myös olla valmis sekä rauhan että sodan aikana tekemään ne uhraukset, jotka itsenäisyyden puolustaminen siltä vaatii. Puolustuskyvyttömyys tällaisina aikoina on osoittautunut suurimmaksi onnettomuudeksi, mikä kansaa voi kohdata, ja jos puolustuskyvytön kansa lisäksi on ollut eripurainen ja sisäisesti rikkinäinen, ei sen kurjuudella ole ollut rajoja.

Nämä kokemukset osoittavat edelleen, että suurvaltasota Euroopassa nykyaikaisen sodan luonteen mukaisesti on vaarallisempi ja tuhoisampi pienille ja keskikokoisille maille kuin sotaa käyville suurvalloille itselleen. Jos Neuvostoliitto jätetään Euroopan ulkopuolelle, asui lähes puolet Euroopan väestöstä vuonna -37 pienissä ja keskikokoisissa maissa. Näiden eurooppalaisten elinedut vaativat selvästi sellaisen tilan aikaansaamista maanosassamme, että Euroopan sisäiset sodan voidaan välttää. Mitä kauemmin tällaiset sodat jatkuvat ja mitä useammin ne toistuvat, sitä epävarmemmaksi ja turvattommaksi käy Euroopan pienten ja keskikokoisten kansojen elämä ja

sitä todennäköisemmin tulevat nämä kansat enemmän tai myöhemmin joutumaan onnettomuuteen. Niiden turvattomuuden tilaa on lisännyt sekin niiden kannalta epäedullinen kehitys, että kansojen itsemääräämisoikeus, joka viimeisten miespolvien aikana oli yhä yleisemmin tunnustettu ja jota myöskin kunnioitettiin, jälleen on menettämässä merkitystään ja arvoaan.

Kaikkien Euroopan kansojen kannalta on lisäksi otettava huomioon, että Euroopan johtoasema maailmassa on molempien maailmansotien johdosta jo suuresti heikentynyt. Euroopan rinnalle on muissa maanosissa muodostunut valtavia voimakeskuksia, jotka pyrkivät laajentamaan vaikutustaan yhä kauemmaksi. Suuria merentakaisia tuotanto- ja raaka-ainealueita, jotka näihin saakka ovat olleet jonkin eurooppalaisen valtion hallinnassa ja sen kautta välillisesti tuottaneet hyötyä koko maanosallemme, on nähtävästi lopullisesti menetetty. Tällaisissa oloissa Euroopalla ei enää ole varaa sisäisissä sodissa heikentää itseään.

Mutta yhteisymmärryksen ja pysyvän rauhantilan aikaansaaminen Euroopan kansojen keskuuteen vaatii, että ne miehet, jotka määräävät Euroopan kansojen kohtaloista, ovat vapaita alhaisista koston ja sarron ajatuksista ja kohtuuttomasta henkilöllisestä tai kansallisesta vallan tavoittelusta ja tuntevat elävästi vastuunsa länsimaisen sivistyksen ja Euroopan kansojen hyvinvoinnin puolesta sekä että onnistutaan yhteisin ponnistuksin ja kunnioittaen pientenkin kansojen oikeuksia aikaansaamaan se keskinäisen luottamuksen, hyvän tahdon ja yhteisvastuun ilmapiiri, jota tällainen tulos edellyttää.

Julkaistu teoksessa Suomen presidentit puhuvat. Toim. Eero Saarenheimo. Otava 1964.